

Il suandont text explichescha cun bia fantasia, pertgei ch'ils *Smarties* han num *Smarties*.

1 **Pertgei gustan tut ils *Smarties* (tuttina) delizius dano ils cotschens?**

2 *Cunzun sch'ins tschetscha els (empruei inaga), han els il gust da fier cavagl da ruina*
3 *(ni aschia).*

4 Pli baul, cuort avon il davos temps da glatsch, eri aunc usitau en Norvegia ch'ils umens
5 coluravan ils dents e las unglas dalla detta e dalla detta-pei cun algas blauas per ir alla
6 tscherca d'ina muronza. Plinavon eri era normal da quei temps che muntaneras dad
7 entochen melli cauras alpinas hollandesas viandavan atras las valladas muntagnardas
8 dall'Europa. La vivonda principala da quellas cauras, ch'ein deplorablamein svanidas
9 oz, eran giomers da mescal ch'ellas encurevan sin lur turas liungas el territori
10 alpin.

11 Characteristic per quels giomers da mescal era lur resistenza fenomenala encunter la
12 ferdaglia, ina qualidad nunusitada per giomers. Aschia savevan els survivor
13 tgunschamein ils unviarns temprai avon ils temps da glatsch. (Cuntrari als dirs unviarns
14 suenter ils temps da glatsch eran ils unviarns avon ils temps da glatsch migeivels e
15 meins freids, els cuzzavan denton pli ditg. In unviern saveva senz'auter cuzzar dus
16 entochen treis onns). Auter ch'ils giomers enconuschents a nus, havevan ils
17 giomers da mescal ultra da quei era neginas zaungas per seproteger da lur inimitgs.
18 Lur sulet schurmetg encunter attaccaders era ch'els eran habels da trer en tut lur
19 membra sco ina tartaruga e ch'els vegnevan aschia scumbigliai cun carpels. Per cletg
20 eran biars animals da quei temps tschocs per colurs, schiglioc fussen ils giomers
21 vegni scuvretgs fetg spert pervia dalla colur cotschna da lur cuirass. Ils problems han
22 entschiet, cura che las cauras alpinas hollandesas han empriu da differenziar colurs.
23 Quella habilitad han ellas sviluppu duront biaras generaziuns per seschurmegiar ad
24 uras dils tschéss-papagagl. Muort quella nova habilitad eisi lu stau fetg sempel per
25 ellas d'anflar ils giomers cotschens el mescal verd e da magliar els. Quei avantatg
26 evoluziunar dallas cauras alpinas hollandesas ha bunamein menau all'extirpaziun dils
27 giomers da mescal.

28 Per seschurmegiar meglier dallas cauras alpinas hollandesas magliadrinas, ein ils
29 giomers da mescal setratgs adina pli fetg giu ella planira. Sco consequenza ei denton
30 era la caura alpina hollandesa sederasada pli fetg. Ella planira han ils giomers anflau
31 novs zups per seschurmegiar dallas cauras. Els restavan ella vischinonza da colonias
32 da viarms sulfurics, ils quals stermentavan lur inimitgs cun lur tuffien. Quella tactica ha
33 lubiu als giomers da survivor e las cauras alpinas hollandesas ein seretratgas duront
34 ils proxims onns en lur liug da viver d'origin, las Alps hollandesas, nua ch'ellas han
35 puspei entschiet a senutrir cunzun da barba crap e scorsa hallucinogena, entochen

36 ch'ellas ein svanidas. Davart la raschun dalla mort da quels animals vegn sescagnau
 37 entochen oz. Scienziain creian denton ch'ei detti in connex direct cull'explotaziun dallas
 38 Alps hollandesas per baghegiar rempars. Mo quei ei in'otra historia ...
 39 Ils giomers da mescal perencunter ein vegni admirai per lur habilitad da s'adattar e
 40 per lur intelligenza, aschia ch'ils scienziain
 41 han numnau els *Smarties*. Senza inimitgs
 42 natirals ein els semultiplicai ordvart spert,
 43 aschia ch'els ein daventai ina mulesta. In
 44 conditer perdert ha denton fatg ina scoperta
 45 fetg interessanta che ha sligiau il problem e
 46 ch'ei semussada sco buna fatschenta:
 47 Pervia d'ina munconza d'in encim ein ils
 48 giomers da mescal buca habels da calar da
 49 magliar tschugalata entochen ch'ei dat
 50 negina pli. (In fenomen ch'ins observa dil
 51 reminent en fuorma fleivla era tier entgins
 52 carstgauns. Ei funcziuna per cass era cun
 53 chips. Empruei!). Sch'ils giomers da mescal
 54 pon pia tier tschugalata, maglian els aschi
 55 biara ch'els crapan la finala. (Ils giomers
 56 consistan numnadamein da varga 85%
 57 magun. Sche quel ei pleins, lavuran ils
 58 organs buca pli). Il conditer inschignus ha
 59 perquei surpervesiu ils giomers cun tschugalata ed ha vendiu els suenter en scatlinas
 60 rodundas da cartun en sia stizun. Pervia dil gust unic da tschugalata e da cuirass da
 61 ruina ein els daventai in hit. El decuors dil temps ein ils giomers vegni adina pli rars
 62 ed ins ha entschiet ad aschuntar lentelgias da tschugalata cun outras colurs che
 63 havevan buca pli il gust original.
 64 Con gronda che la part da giomers natirals en fuorma da lentelgias ei oz ella
 65 producziun industriala da products da tschugalata e con fetg ch'ei vegn cuglienau cun
 66 aroma da zuolper artificial, ei buca clar. En mintga cass sun jeu, igl autur dil text, digl
 67 avis ch'ils *Smarties* blaus gustien il meglia ...

(tenor in text da Marc Menz ord il cudisch 'Pertge han bananas adina il numer 1?', Uniun Rumantsch Grischnun, 2021)